

Språkrådets nyordslista 2012

Språkrådets årliga nyordslista är ett urval av de ord som tillkommit eller etablerat sig i språket under det gångna året. Vi har valt ut exempel på nya ord som säger något om samtiden och om språkliga trender. Vi har även tagit med ord som visar på språklig kreativitet.

brony

vuxen man som älskar leksakshästarna *My little pony* och tv-serien *Friendship is magic*, som handlar om dessa. Första belägg: 2012.

Brony är en sammansättning av "brother" och "pony". En brony är en del av den äldre fanskaran som gillar "Friendship is magic".

Helsingborgs Dagblad 28 oktober 2012

conversesjukan

nytt namn på en uppsättning hälsoproblem som kan orsakas av tygskor med platta sulor. 2012.

Hösten är sneakerssäsong och tunna, platta skor är mer populära än någonsin. Men traskar du runt i platta gymaskor med tunna sulor kan du få ont i hela kroppen. Vissa läkare kallar det skämtsamt för "Conversesjukan".

Värmlands Folkblad 11 oktober 2012

[efter skomärket Converse]

dna-mikrochip

ett chip med en uppsättning mikroskopiska dna-prickar, som används för att analysera genetiskt material och nu också för att lagra dna-kodade data; kallas även *dna-chip* och *biochip*. 2012.

Harvardforskare har hittat ett sätt att lagra över en miljard gigabyte filer i ett gram dna. Informationen kan lagras i hundratusentals år. [...] Han är en av forskarna bakom studien, där flera vanliga filer, däribland utkastet till en bok, förts över till ett dna-mikrochip.

TT 22 augusti 2012

drinkorexi

beteende med självvält inför alkoholkonsumtion. 2012.

Många unga svälter sig på dagtid för att kunna dricka kaloririk alkohol med gott samvete på kvällen. Beteendet kallas drinkorexi och riskerar att få svåra konsekvenser.

Dagens Nyheter 5 februari 2012

[bildat i analogi med *anorexi*]

emoji

ökad användning: animerade symboler för att uttrycka känslor i elektronisk text. 2008.

Smileyn har fyllt trettio år [...] Det gula cirkelformade ansiktet dök upp som smiley på vissa tekniska plattformar. Och så småningom föddes emoji, den färgglada animerade smileyn.

Dagens Nyheter 1 oktober 2012

[från japanskan via engelskan; sammansättning av 絵 (e) 'bild' och 文字 (moji) 'tecken, bokstav']

eurobävning

ord för att beskriva att eurosamarbetet skakar i grunden. 2012.

Världens centralbanker förbereder skydd mot en eurobävning efter det grekiska valet.

TT 15 juni 2012

fysisk cd, fysisk skiva

ökad användning: ny benämning på cd-skiva, för att kontrastera mot digital musiksamling. 2004.

Fundamenten i hela min verksamhet har förändrats och det gör att jag inte riktigt känner mig hemma. Jag vill ha en fysisk skiva och jag vill att hela världen ska vilja ha det, säger Per Gessle som tillägger att han är väl medveten om att han lever i en "löjlig bubbla" som är färgad av nostalgi.

TT Spektra 3 april 2012

grexit

greklands eventuella utträde ur EMU. 2012.

Hur skulle en "grexit" (grekiskt utträde ur EMU) påverka Stockholmsbörsen?

Aktiespararen 1 juni 2012

[från engelskan; sammandragning av *Greece* 'Grekland' och *exit* 'utträde']

hackathon, hackaton

ökad användning: tävling eller utmaning där programutvecklare samlas och arbetar intensivt med en specifik uppgift, ibland flera dygn i sträck. 2011.

Under ett hackathon stängs utvecklarna in under en begränsad tid för att förbättra eller utveckla nya produkter. Målet är att jobba mer innovativt och snabbt kunna testa om nya idéer håller måttet.

Ny Teknik 25 april 2012

[från engelskan; sammandragning av *hacking* 'programutveckling' och *marathon* 'maraton']

henifiera

byta ut pronomenen *hon* och *han* mot *hen*. 2012.

I natt lades en "henifierad" kopia av DN.se upp som en replik på Gunilla Herlitz hen-förbud i Dagens nyheter.

Journalisten 12 september 2012

[används speciellt om att möjliggöra könsneutral surfning med applikationer som byter *hon* och *han* mot *hen* på webbplatser]

hubot

benämning på människoliknande robot i tv-serien *Äkta människor*. 2011.

I en nära framtid, eller kanske en parallell nutid, är humanoïda robotar – ”hubotar” – lika vanliga som mobiltelefoner.

Dagens Nyheter 16 januari 2012

klämspärr

ökad användning: inpasseringsspärr med glasskivor som dras isär vid inpassering och kläms ihop för att stänga spärren. 2010.

Efter den senaste tidens svidande kritik mot de så kallade klämspärrens som skadat och klämt resenärer lanserar SL en potentiell lösning.

Metro Stockholm 16 oktober 2012

kopimism

ökad användning: politisk och religiös ideologi med informationsfrihet i centrum. 2008.

Nätpiraternas egen religion, kopimismen, har blivit officiellt erkänd som religion i Sverige.

TT 5 januari 2012

[från informationsfrihetsfilosofin *kopimi* (av engelskans *copy me*); uppmärksammades i medierna efter att *Det missionerande kopimistsamfundet* fått officiell status som religion]

kramtjuv

ficktjuv som kramas för att komma åt offrets fickor. 2012.

En kramtjuv har gripits i Gävle. Vid fyratiden i lördags morse blev en ung man omkramad av en 22-åring, som försvann med hans plånbok. [...] Kramande ficktjuvar har uppmärksammats även i Stockholm.

TT 13 februari 2012

köttrymden

ökad användning: benämning för världen utanför cyberrymden; kallas även *köttvärlden*. 2009.

Inbitna datoranvändare gillar nämligen inte uttryck som ”in real life”. Livet vid bildskärm och tangentbord är, säger de, lika reellt som livet i den så kallade köttrymden.

Computer Sweden 16 oktober 2012

livslogga

att kontinuerligt bilddokumentera sitt liv. 2012.

Fenomenet kallas livslogg eller lifeblog [lifelog, min anmärkning] och används i dag mest som hjälpmedel för människor med grava minnesproblem och av forskare.

Computer Sweden 23 oktober 2012

[idén har funnits länge, men nu finns konsumentprodukter för detta: en kamera fäst på kroppen tar bilder med några sekunders mellanrum och laddar upp dem till molnet]

läshund

hund som används i läsundervisning. 2012.

Fenomenet reading dog, läshundar, har blivit vanligt i USA och England de senaste åren, men i Sverige är skolhundar fortfarande relativt ovanligt. [...] Det hela går något förenklat ut på att specialdresserade hundar har en positiv inverkan på elevers studiemotivation. Att läsa högt blir till exempel lättare om en intresserad hund ligger i knät.

Tidningen Årsta/Enskede 15 september 2012

matbil

ny betydelse: ambulerande restaurang. 2012.

Taqueria el Sombrero, som håller till i en matbil på S:t Eriks torg, har också funnits i drygt två år. Men de ser inte alla nya texmex-ställen som konkurrenter.

Upsala Nya Tidning 19 oktober 2012

memil

medelålders man klädd i cykeldräkt av lycra, som cyklar hänsynslöst; kallas även ninjacyklist och härskarcyklist. 2011.

Cykling ökar som transportmedel. Men hänsynen till medtrafikanterna minskar och aggressiviteten ökar på det vägutrymme, där olika slag av cyklister ska samsas, inte sällan med gående. I Stockholm finns ett nytt namn på fartdårarna. De kallas memil medelålders män i lycra.

Oskarshamns-Tidningen 10 augusti 2012

[förkortning för medelålders man i lycra efter motsvarande engelska uttryck mamil, middle-aged man in lycra]

mjuk betalvägg

funktion som tillåter tillgång till en begränsad del av innehållet på en webbplats innan betalning krävs. 2012.

Tidningsföretagen sneglar på varandra i jakten på en fungerande modell för att kapitalisera det redaktionella materialet på webben. De flesta studerar en modell som i branschen kallas "mjuk betalvägg". Den går ut på att man fritt får läsa ett visst antal artiklar per månad, exempelvis fem eller tio, men får betala om man vill komma åt fler.

TT 29 oktober 2012

[en betalvägg hindrar dig från att se innehållet på en webbplats om du inte har betalat, medan den mjuka betalväggen ger dig viss tillgång utan betalning]

mossgraffiti

ökad användning: graffiti med mossa. 2009.

I stället för miljöfarliga färger växer nu trenden att blanda mossa med yoghurt, öl och socker i en mixer. Smeten målas sedan på väggar, stenar och krukor. Efter några veckor börjar mossan växa och vips så har man skapat mossgraffiti.

Dagens Nyheter 4 juli 2012

märk-dna

vätska innehållande speciell dna, som används för stöldmärkning. 2012.

Det är efter en provperiod i Stockholm som polisen nu beslutat att använda sig av märk-DNA över hela landet. Metoden går ut på att butiker, värdeväskor och andra stöldbegärliga föremål besprutas med en osynlig och luktfri vätska som innehåller en unik DNA-uppsättning. När rånarna sedan kommer i kontakt med vätskan går det att spåra i upp till två månader – även på huden.

Metro Stockholm 27 april 2012

nomofobi

ökad användning: fobi mot att inte ständigt vara tillgänglig och uppkopplad mot nätet med mobiltelefonen. 2008.

Har du svårt att stänga av mobilen i sommar? Blir du nervös om den laddar ur? Kanske har du drabbats av nomofobi, ett tillstånd som kan framkalla både stress och panikkänsla.

Dagens Nyheter 5 augusti 2012

[från engelskans *nomophobia*; sammandragning av *no mobile phone phobia*]

pekskrämsvantar, surfvantar, touchvantar, mobilvantar

fingeravtrykssvantar som går att ha på sig när man använder telefonens pekskärm. 2012.

Ja okej, riktig vår står överst på önskelistan. Men tills dess vore det toppen med ett par pekskrämsvantar som man slipper dra av sig när man vill byta låt. Genialiskt!

City Malmö 20 april 2012

petabyte

ökad användning: 1024 terabyte. 2001.

Terabytegränsen är passerad för hårddisken på datorn du har hemma. Tusen gigabyte. Ett stort företag har mycket mer på serverna: petabyte, exabyte, kanske zettabyte.

Computer Sweden 17 augusti 2012

queerpolska

ökad användning: pardans utan roller kopplade till kön. 2010.

Skaka de lurviga på Folkmusikkaféet, där du kan dansa livlig queerpolska klockan 18.00–19.30. Var redo att växla roller och danspartners.

Nordvästra Skånes Tidningar 31 maj 2012

[queersalsa har länge varit populärt och allt fler dansar nu alla typer av pardans utan roller kopplade till kön, vilket gör att alla kan dansa med varandra]

robotdräkt

ny betydelse: datoriserad dräkt med yttre "skelett" för stöd vid rehabilitering. 2012.

Vid till exempel en stroke försämras kommunikationen mellan hjärnan och musklerna, vilket ger personen sämre rörelseförmåga. Men även svaga signaler kan nå musklerna och avläsas via huden. Med hjälp av elektroder som placeras på huden över lämpliga muskler fångas dessa signaler upp, förstärks av robotdräkten och översätts till aktivering av exoskelettet som därmed kan ge stöd för rörelser.

Västerås Tidning 25 augusti 2012

robotfälla

ökad användning: test som lätt kan lösas av människor, men inte av datorprogram (robotar); kallas även robotfilter. 2006.

Den 1 december förra året infördes ett stopp för robotstyrda massbyten av fonder inom premiepensionssystemet. Då infördes också en captcha, en så kallad robotfälla, som skulle göra massbyten omöjliga.

TT 20 september 2012

[används bland annat för att hindra datorprogram från att registrera e-postkonton]

ryggplankning

metod för att passera genom klämspärrear (se detta ord) utan biljett. 2012.

Den nya trenden är ryggplankning och innebär att man tar rygg, alltså går tätt intill någon som drar sitt kort och passerar spärren innan dörrarna slår igen.

Metro Stockholm 27 augusti 2012

räckviddsångest

ökad användning: rädsla och obehagskänslor hos elbilsförare orsakade av möjligheten att batteriet laddas ur och bilen stannar innan de är framme. 2009.

Med elbilar har vi fått en ny medicinsk term: range anxiety. Räckviddsångest. Den yttrar sig i form av stigande oro, höjd puls och tilltagande kallsvett i takt med att kraften i batteriet sinar.

Dagens Nyheter 24 mars 2012

spelifiera

göra spel av vardagssysslor, speciellt med tekniska hjälpmedel. 2011.

Det kallas gamification, sättet att spelifiera sin vardag, och det har blivit alltmer vanligt. Att ta in leken i våra aktiviteter genom att lägga ett tjockt lager speldesign på sysslorna. Allt för att göra dem lite roligare och lite lättare att klara av.

Dagens Nyheter 18 juli 2012

[mobilappen kan spela upp ljudet av hungriga zombier som jagar dig för att du ska jogga snabbare och du kan ge dig själv poäng eller en digital guldstjärna när du gjort något bra]

spårtjuv, spårrånare

person som stjälar eller rånar i spårtrafikmiljö. 2012.

För en månad sedan var han Sveriges mest jagade man. Nu åtalas spårtjuven för två fall av grov stöld.

Metro Stockholm 9 oktober 2012

[efter att en medvetlös blivit bestulen och lämnad på tunnelbanespåret att bli överkörd av den så kallade spårtjuven rapporterade medierna även om andra spårtjuvar och spårrånare]

ståhjuling

samlingsnamn för tvåhjuliga, självbalanserande fordon. 2012.

Segway har blivit ett begrepp när det gäller tvåhjuliga och självbalanserande fordon. När Robliffe Group nu introducerar liknande fordon lanserar man namnet ståhjuling.

Sydöstran 24 oktober 2012

[tidigare har även benämningen *gåhjuling* föreslagits]

Tintingate

reaktionerna på att ungdomsavdelningen på biblioteket på Kulturhuset i Stockholm flyttat ut Tintinalbum ur hyllorna med motiveringen att de ger en nidsbild av exempelvis afrikaner och har ett kolonialt perspektiv. 2012.

Elva dagar efter Dagens Nyheters intervju med Behrang Miri har Tintin-gate utvecklats till en intressant och viktig debatt om svensk rasism.

Expressen 6 oktober 2012

[bildat i anslutning till andra uttryck med *-gate*, som uttryck för en skandal som kan få en maktavare på fall, efter Watergateaffären]

tårtgate

reaktionerna på att kulturministern skar i en tårta formad som en kvinna, där konstnären Makode Linde agerade kvinnotårtans huvud i så kallad blackface-sminkning. 2012.

Lena Adelsohn Liljeroth skrattar och skär i en tårta som föreställer en svart könsstympad kvinna. Bilden har skapat våldsamma reaktioner och lett till krav på kulturministerns avgång. [...]Händelsen debatterades även flitigt på sociala medier där den fick namnet tårtgate.

Expressen 18 april 2012

[jämför *Tintingate*]

utvigning

avslutningsceremoni. 2012.

Okej, vi står uppenbarligen väl rustade för en OS-utvigning. Bring it on.

Twitter @juanitafranden 12 augusti 2012

[bildat i analogi med *invigning*]

visukal

teaterform som passar både döva och hörande. 2011.

Nu blandas hörande och döva skådespelare, dansare och musiker på scenen. Ordet visukal är en sammanblandning mellan visualisera och musikal.

Nerikes Allehanda 28 februari 2012

zlatanera

klara något med kraft, "dominera". 2012.

"Ibra" zlatanerar på årets prisgalor

Aftonbladet 23 november 2012

[från franskan; efter fotbollsspelaren Zlatan Ibrahimovic, som "dominerar" på och utanför fotbollsplanen]

över- och underklassafari

bussresa för att se hur människor från andra socioekonomiska klasser lever. 2012.

Två dagar efter bussturen tog begreppet "överklassafari" en ny vändning. På Facebook skrev

Kristdemokraternas näst högste tjänsteman Patric Rylander att han ville anordna en

"underklassafari" och eftersökte möjliga platser att besöka [...]

Expressen 5 februari 2012

[Förbundet allt åt alla arrangerade i januari 2012 en busstur med namnet överklassafari och i den debatt som uppstod med anledning av detta myntades även ordet underklassafari]

Tack

I arbetet med ordlistan har vi hjälp av våra frivilliga excerpister, som letar efter nyord i dagspressen. Ett stort tack till Rolf Bååth, Kristina Gareby Hjerpe och Björn Thunström. Besökare på vår webbplats har också bidragit genom att skicka in nya ord som de stött på eller själva skapat. Vi tackar också för dessa bidrag.